

Svenska kyrkans biskopar – andliga ledare?

Knappast någon skulle vilja ha en chef som genomför en demokratisk omröstning bland personalen för att ha ett majoritetsbeslut att luta sig mot när det råder oenighet. Ledarens uppgift är tvärtom att lyssna på allas uppfattningar för att sedan besluta med hänsyn till olika synsätt och erfarenheter, utan att alla kan få sin vilja igenom. Hur många som delar ledarens bedömning är inte avgörande. Viktigare är att det finns förtroende för ledarens omdöme, att denne i god mening är just ledare – i kyrkan rentav en *andlig* ledare, något som biskoparna gör anspråk på att vara.

I många demokratiska sammanhang är denna utmaning svår. Majoriteten anses alltid ha rätt att besluta som den vill, även om vissa grundfrågor ibland kräver kvalificerad majoritet till skydd för minoriteten.

Hur bör kyrkans biskopar agera i detta dilemma? Partipolitiskt är svaret givet. Kyrkomötets majoritet fattar beslut enligt fastställda regler. Därefter ska alla – ämbetsbärare och andra medarbetare – rätta sig efter detta. Men det synsättet kompliceras av biskopens uppdrag att hålla samman kyrkan och bygga boar där splittring finns, allt i lyhördhet för den helige Ande och i samhörighet med hela den katolska kyrkan.

År 1988 överlämnades av dåvarande ärkebiskopen i Svenska kyrkan och biskopen i Stockholms katolska stift dialograpporten *Biskopsämbetet* från den officiella samtalsgruppen mellan Svenska Kyrkan och Stockholms katolska stift (Verbum, 1988). Den var avsedd för fördjupat studium »i hela den svenska kristenheten». Sin utgångspunkt hade samtalen i det romersk-katolska – lutherska dokumentet *Det andliga ämbetet i kyrkan* (1981). En fråga som där aktualiserades var den episkopala strukturens förhållande till det omgivande demokratiska samhällssystemet.

En av slutsatserna i rapporten gäller den apostoliska successionen som man hävdar »har en mycket vidare innebörd [än vad som ofta givits], nämligen enheten med den universella kyrkan». En brist i enhet med den universella kyrkan medför »brister i vigningssakramentet».

En självklar följd av detta borde vara att inget samfund kan bevara den apostoliska successionen om man väljer att gå sin egen väg utan hänsyn till den gemensamma kristenheten. En annan slutsats är »att den politiska demokratin i ett modernt samhälle inte får inkräkta på evangeliets suveränitet eller Jesu befallningar, som hela kyrkan och främst dessa ledare måste underordna sig».

Det har gått 32 år sedan rapporten kom. Ändå har bristerna i Svenska kyrkans vigningssakrament knappast blivit mindre. Åtskilliga gånger har biskoparna ställts inför frågor som rör enheten dels inom Svenska kyrkan, dels i relation till den världsvida kyrkan och då inte minst till den romersk-katolska, som var dialogpartnern. Den officiella diplomatiska hållningen tycks ha varit att acceptera att varje kyrka fattar sina egna beslut och att Svenska kyrkan därför kan besluta vad den finner vara önskvärt.

Att Svenska kyrkans minoriteter ofta har samma syn i teologiska frågor som de stora kyrkor med vilka man vill ha en god relation tycks inte bekymra. Genom historien har det funnits flera exempel på hur man försökt trycka tillbaka eller utplåna minoriteterna. Bara det senaste året kan följande lyftas fram:

Det senaste exemplet är en skrivelse till biskopsmötet från ordförandena för femton östlaestadianska fridsförbund i Norrbotten. Deras fråga är hur de ska få sitt behov av präster tillgodosett, när de inte kan samtycka till kvinnliga präster, samkönade vigslar och pridefestivaler. »Finns det alltså något hopp om att Svenska kyrkan kommer att utbilda, viga och anställa präster och diakoner i Svenska kyrkan som delar vår bibelsyn?»

Kyrkans Tidning sammanfattar biskopsmötets svar så: »Biskoparna vill inte göra ett särskilt ställningstagande om att viga präster som står för 'klassisk kristen tro' för tjänst i församlingar där den laestadianska väckelsen är stark.» Om man läser såväl brevet som biskoparnas svar i sin helhet är det uppenbart att fridsförbundens oro och frågor inte tas på allvar.

Ett annat exempel gäller den präst med EFS-bakgrund som avkragats för sin undervisning i en konfirmandgrupp om äktenskapet och homosexuella relationer. Domkapitlets redogörelse för ärendet (Protokoll 19/5 2019) avslöjar en klart otillfredsställande behandling av ärendet, som överklagats men ännu inte behandlats av överklagandenämnden.

Det tredje ärendet har pågått en längre tid. Med anledning av överklagandenämndens beslut (14/10 2019) till förmån för en enskild präst, aktiv i Missionsprovinsen, och med underkännande av ett domkapitelbeslut yttrade kyrkostyrelsens första vice ordförande: »Vi kan inte ha präster som öppet motarbetar en ordning som gällt i mer än sextio år. Svenska kyrkan har olika fromhetstraditioner, men det där borde vi ha lämnat bakom oss» (KT 21/10 2019). Konsekvensen av ÖN:s frikännande beslut tycks bli att kyrkoordningen skrivs om vad gäller biskopens uppdrag som andlig ledare. Eller så som biskopsmötet uttalade sig: »Biskopens andliga ledarskap tar sig uttryck i alla aspekter av biskopens ämbetsutövning och pastoral och administrativ praktik kan inte skiljas ut av det.»

Det låter sig sägas. Men de nämnda exemplen visar hur biskoparna brustit i det ledarskap som ligger i enhetens ämbete, ett för stift och kyrka sammanhållande ämbete för att främja den enhet som rymmer mångfald och bredd – inte enformighet och konformitet.

Att biskopen har ett ledarskap för stiftets teologiska inriktning och i relation till samhället är en sak. En annan är att biskopen i realiteten sällan varit *andlig* ledare för enskilda ämbetsbärare och för kyrkfolk. Dels är det praktiskt omöjligt, dels är andligt ledarskap inte självklart knutet till ett biskopsämbete. Andligt ledarskap kräver förtroende, något som ingen ledare kan kräva utan att först ha visat sig vara förtroende värd.

Så det har varit andra än biskoparna som fått förtroendet som andliga ledare – sådana som Schartau, Rosenius och Laestadius, Halldorf och Stinissen. Samma sak gäller den romersk-katolska kyrkan där flertalet andliga ledare genom historien återfunnits utanför biskopskollegiet.

Om biskoparna ska kunna framträda som andliga ledare krävs något mer än vad vi ser i dag. Då måste de frigöra sig från partipolitikernas ledband. De måste lämna den nationella isolationismen och självgodheten. De ska värna de kyrkligt förtryckta. De ska underordna sig evangeliets suveränitet och Jesu befallningar. De behöver våga ta plats som andliga ledare och brobyggare för hela kyrkan och av hela sitt hjärta söka enheten i Kristi kyrka. Endast så kan de vinna aktning.

Enhet och försoning skapas inte genom tillrättavisning, rättning i ledet och exkludering utan genom omsorg. Då kan också på sikt bristerna i »vigningssakramentet» med Guds hjälp tas bort.